

סילבוס - תוכנית הוראה לקורס צופיות יהודית בארצות האסלאם

ד"ר ח'אלד אבו ראס | המחלקה לפילוסופיה יהודית
מס' הקורס 30916-01 | Jewish Sufism in Islamic Lands

שיעור	סוג הקורס:
1	היקף נ"ז:
תשפ"ה	שנת לימודים:
ב	סמסטר:
ג 16:00-18:00	יום ושעה
ג 15:00-16:00	שעת קבלה:
khalid.abu-ras@biu.ac.il	מייל מרצה:
https://lemida.biu.ac.il/course/view.php?id=98913	קישור לאתר למדה:

תיאור הקורס ומטרות למידה

תקציר הקורס

הצופיות, המיסטיקה האסלאמית, כמו שיטות מחשבה מוסלמיות אחרות, השפיעה על עולמם הרוחני של היהודים והותירה חותמה גם על פולחנם הדתי. מטרת הקורס לבחון את השפעת התנועה הצופית המיסטית באסלאם על המחשבה היהודית הימי ביניימית ועל הקהילות היהודיות בארצות האסלאם.

מטרות/תוצרי הלמידה

ידע

1. הלומדים יתארו את הרקע התרבותי שבו צמחה החסידות היהודית בארצות האסלאם.
2. הלומדים יגדירו את השפעת הצופיות והמיסטיקה האסלאמית על ר' בִּתְיָי אֶבְן פְּקוּדָה וצאצאיו הרמב"ם שעמדו בראש התנועה החסידית היהודית במצרים.

3. הלומדים יכתבו חיבור השוואתי על ההבדלים בין הצופיות והמיסטיקה האסלאמית לבין החסידות היהודית בארצות האסלאם.

מיומנויות

1. הלומדים ינתחו טקסטים מספרות התנועה החסידית בארצות האסלאם של ימי הביניים.
2. הלומדים יעריכו את השפעת התנועה הצופית באסלאם על המחשבה היהודית הימי בניימית.

למידה פעילה - תכנון מהלך השיעורים:

מס' השיעור	נושא השיעור	למידה פעילה	קריאה/ צפיה נדרשת	הערכה תהליכית/מעצבת
1	הולדת האסלאם: מצוות יסוד באסלאם			
2	מבוא לצופיות, המיסטיקה האסלאמית		שרה סבירי, הסופים: אנתולוגיה, עמ' 28-19, עמ' 84-75.	סיכום מאמר
3	המעבר מתנועת הפרישות האסלאמית אל הצופיות		שרה סבירי, הסופים: אנתולוגיה, עמ' 28-31, עמ' 327-317.	
4	הרקע הרעיוני והחברתי להגותו של ר' בחיי אבן פקודה.		רפאל ישפה, פילוסופיה יהודית בימי הביניים , רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, 2005, א, 465-445.	עומר מיכאליס, "יהודי, מוסלמי ורקדן נפגשים בעיראק" .
5	חובות הלבבות לר' בחיי אבן פקודה		ר' בחיי אבן פקודה, ספר ההדרכה אל חובות הלבבות , תרגם בנימין אברהמוב, רמת־גן תשע"ט.	
6	חובות הלבבות לר' בחיי אבן פקודה		ר' בחיי אבן פקודה, ספר ההדרכה אל חובות הלבבות , תרגם בנימין אברהמוב, רמת־גן תשע"ט.	

7	מחובות הלבבות לשירת הלבבות – מוטיבים צופיים בשירה העברית בספרד המוסלמית	א' מירסקי, מחובות הלבבות לשירת הלבבות, ירושלים תשנ"ב
8	רקע היסטורי ועיוני על החסידות בקרב יהודי מצרים במפנה המאות הי"ב-הי"ג	ר' אברהם בן הרמב"ם, ספר המספיק לעובדי השם , תרגם נסים דנה, מהד' 2 רמת-גן תש"ף.
9	קריאה בחיבור המספיק לעובדי לר' אברהם בן הרמב"ם	ר' אברהם בן הרמב"ם, ספר המספיק לעובדי השם .
10	קריאה בחיבור המספיק לעובדי לר' אברהם בן הרמב"ם	Samuel Rosenblatt, The High Ways To Perfection of Abraham Maimonides
11	קריאה בחיבור מורה הפרישות ומדריך הפשיטות לר' דוד המימוני	ר' דוד בן יהושע מימוני, ספר הפרישות ומדריך הפשיטות , תרגם יוסף ינון-פנטון, ירושלים תשמ"ז.
12	קריאה בחיבור מורה הפרישות ומדריך הפשיטות לר' דוד המימוני	ר' דוד בן יהושע מימוני, ספר הפרישות ומדריך הפשיטות , תרגם יוסף ינון-פנטון, ירושלים תשמ"ז.
13	קריאה בחיבור אלמקאלה אלחוציה לר' עובדיה בן ר' אברהם	The treatise of the pool: Al-Maqāla al-Hawḍiyya: Obadyāh b. Abraham b. Moses Maimonide
14	קריאה בחיבור התגלות הסודות והופעת המאורות לר' יוסף בן יהודה בן יעקב אבן עקנין	ר' יוסף בן יהודה בן יעקב אבן עקנין, התגלות

<p>הסודות והופעת המאורות: פירוש שיר השירים, ערך ותרגום אברהם שלמה הלקין, ירושלים תשכ"ד.</p>			
--	--	--	--

*ייתכנו שינויים בסילבוס בהתאם לקצב ההתקדמות ואפקטיביות הלמידה

ציון סופי

רכיבי הציון:
דרישות מיוחדות – על הסטודנט להשיג בעבודה המסכמת **ציון 70 לפחות** על מנת לעבור את הקורס. הסטודנטים חייבים בהגשה של **שתי התרגילים** על מנת לעבור את הקורס.
*נוכחות - אין לנוכחות בשיעורים משקל בציון הסופי.

תיאור התוצר	משקל בציון הסופי
תרגיל סיכום מאמר חובה	15% מהציון הסופי
תרגיל ניתוח טקסט	15% מהציון הסופי
עבודה מסכמת	70% מהציון הסופי

דרישות הקורס

- **מטלות** יש להשלים במסגרת הקורס: שני תרגילים ועבודה מסכמת.
- **נוכחות** חובה ב 80% מהשיעורים לפחות.

דרישות קדם

אין

תוכן חובה

1. אבן פקודה, ר' בחיי, **ספר ההדרכה אל חובות הלבבות**, תרגם בנימין אברהמוב, רמת-גן: הוצאת אוניברסיטת בר-אילן, תשע"ט/2019.
2. בן הרמב"ם, ר' אברהם, **ספר המספיק לעובדי השם**, תרגם נסים דנה, רמת-גן: הוצאת אוניברסיטת בר-אילן, תשמ"ט/1989.
3. בן יהושע מימוני, ר' דוד, **ספר הפרישות ומדריך הפשיטות**, תרגם יוסף ינון-פנטון, ירושלים: מקיצי נרדמים, תשמ"ז.
4. אבן עקנין, ר' יוסף בן יהודה בן יעקב, **התגלות הסודות והופעת המאורות: פירוש שיר השירים**, ערך והגיה ותרגם בצירוף הערות אברהם שלמה הלקין, ירושלים: מקיצי נרדמים, תשכ"ד.
5. מירסקי, אהרון, **מחובות הלבבות לשירת הלבבות**, ירושלים: מאגנס, תשנ"ב.
6. סבירי, שרה, **הסופים: אנתולוגיה**, תל-אביב: הוצאת אוניברסיטת תל-אביב, 2008.

חומר לקריאה מומלצת בעברית

1. אידל, מ', "מיסטיקה יהודית ומיסטיקה מוסלמית", **מחניים** 1 (תשנ"ב), 33-28.
2. ישפה, רפאל, **פילוסופיה יהודית בימי הביניים: מרב סעדיה גאון עד הרמב"ם**, כרך א, רעננה תשס"ה, 445-571; כרך ג, רעננה תשס"ז, 441-492.
3. לצרוס-יפה, חוה, "מקור חדש לתולדות הצופיות היהודית", **תרביץ** נב, ד (תשמ"ג), 668-665.
4. מימון, דב, "סובלנות למרות אי-הסכמה במצרים הימי ביניימית: רבי אברהם בן הרמב"ם והמיסטיקנים המוסלמים", **ע[ו]ל הסובלנות**, בעריכת שלמה פישר ואדם סליגמן, ירושלים תשס"ח, 363-355.
5. פנטון, יוסף ינון, "מורשתם הספרותית של צאצאי הרמב"ם", **פעמים** 97 (תשס"ד), 25-5.
6. _____, "הרמב"ם והראב"ם – המשכיות ושוני", **הרמב"ם: שמרנות, מקוריות, מהפכנות**, בעריכת אביעזר רביצקי, כרך א', ירושלים תשס"ט, 17-42.
7. שוורץ, דב, "המתח בין המוסר המתון למסור הסגפני בפילוסופיה היהודית בימי הביניים", בתוך: ד' סטטמן וא' שגיא (עורכים), **בין דת למוסר**, רמת גן תשנ"ד, 208-185.
8. שוסמן, אביבה, 'שאלת המקורות המוסלמיים לחיבורו של ר' אברהם בן הרמב"ם כתאב כפאיה אלעאבדין', **תרביץ** נ"ה (תשמ"ו), 251-229.

חומר לקריאה מומלצת בלועזית

9. Ariel David. S., 'The Eastern Dawn of Wisdom - The Problem of the Relation between Islamic and Jewish Mysticism', ***Studies in Medieval Judaism*** II (1985), 149-157.
10. Block, Tom, 'Moses Maimonides and the Sufis of Islam', ***Sufi*** 64 (2004-2005) 26-31.
11. Blumenthal D. R., 'Maimonides' Intellectualist Mysticism and the Superiority of the Prophecy of Moses', ***Approaches to Judaism in Medieval Times*** I (1984), 27-51.
12. Goitein, Shlomo Dov, 'A Treatise in Defence of the Pietists by Abraham Maimonides', ***Journal of Jewish Studies*** 16 (1965), 105-114.
13. Halkin, Abraham S., ***A Jew in a Muslim Environment: The Sufi Outlook of Abraham Maimonides***, Jerusalem 1977.
14. Fenton, Paul B., "Some Judaeo-Arabic Fragments by Rabbi Abraham he-Hasid, the Jewish Sufi", ***JJS*** 26 (1981), 47-72.
15. _____, "Jewish Attitudes to Islam: Israel Heeds Ishmael", ***Jerusalem Quarterly*** 29 (1983), 84-102.
16. _____, "A Mystical Treatise on Perfection, Providence and prophecy from the Jewish Sufi Circle", Daniel Frank (ed.), ***The Jews of Medieval Islam***, Leiden New York 1995, 301-334.
17. _____, "Judaism and Sufism", Seyyed Hossein Nasr and Oliver Leaman (eds.), ***A History of Islamic Philosophy***, London 1996, 755-768.
18. _____, "Abraham Maimonides (1186-1237): Founding a Mystical Dynasty", Moshe Idel and Ostow Mortimer (eds), ***Jewish Mystical Leaders and Leadership in the 13th Century***, Northvale 1998, 127-154.
19. Russ-Fishbane Elisha, ***Judaism, Sufism, and the pietists of medieval Egypt: a study of Abraham Maimonides and his times***, New York: Oxford University Press 2015.